Yttrande över betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37)

Ärendebeskrivning

Hallsbergs kommun, genom bildningsnämnden, har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framför synpunkter enligt nedan.

Ärendet

Bildningsnämnden välkomnar utredningens ambition att stärka förskolans kvalitet, likvärdighet och språkutvecklande uppdrag. Förskolan har en avgörande betydelse för barns utveckling, lärande och framtida möjligheter att lyckas i utbildningssystemet. Nämnden delar därför uppfattningen att tidiga insatser och en god språkutveckling är centrala för att skapa jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Förslaget om tydliggörande i skollagen att språklagen gäller inom skolväsendet anser nämnden vara ett bra förslag.

Likvärdiga förutsättningar

Nämnden ställer sig positiv till förslag som syftar till att skapa mer likvärdiga förutsättningar för förskolor att bedriva verksamhet av hög kvalitet. Skillnader i förutsättningar mellan kommuner och mellan olika förskolor riskerar att påverka barns möjligheter till en likvärdig utbildning. Ett ökat nationellt ansvarstagande för kvalitet och uppföljning kan därför vara positivt.

Samtidigt vill nämnden betona vikten av att kommuner och rektorer även fortsättningsvis ges möjlighet att anpassa organisation och resursfördelning utifrån lokala förutsättningar och behov. En alltför detaljerad nationell reglering riskerar att minska handlingsutrymmet för professionen och försvåra effektiva lokala lösningar.

Reglering av barngruppers storlek

Nämnden delar utredningens bedömning att barngruppens storlek har stor betydelse för kvalitet, trygghet och barns utveckling.

Det är dock viktigt att eventuella nationella gränsvärden utformas som rekommendationer med hänsyn till lokala förutsättningar, såsom barnens ålderssammansättning, lokaler, geografiska förhållanden och tillgång till personal. Nämnden anser att huvudman även ska kunna ta hänsyn till barnens vistelsetid på förskolan vid sammansättning av barngruppens storlek. Nämnden bedömer också att ett genomförande kan medföra betydande ekonomiska konsekvenser för kommunerna och förutsätter att staten fullt ut finansierar de kostnadsökningar som följer av nya krav.

Reglering av personaltäthet

Utredningen föreslår en reglering av lämplig personaltäthet. Nämnden ställer sig positiv till förslaget, men anser att det emellertid är viktigt att eventuella nationella gränsvärden utformas som rekommendationer med hänsyn till lokala förutsättningar, såsom barnens ålderssammansättning, lokaler, geografiska förhållanden. Det behöver tas fram tydlig information som klargör vilken utbildning som ska beaktas vid beräkningen av personaltätheten.

Krav på svenska språket hos personal

Nämnden delar uppfattningen att personalens språkliga kompetens är en viktig förutsättning för att kunna bedriva en språkutvecklande utbildning av hög kvalitet. Förskolan har ett särskilt ansvar för barns svenska språkutveckling och personalen behöver kunna kommunicera tydligt med både barn och vårdnadshavare.

Eventuella språkkrav behöver införas successivt och kombineras med statligt finansierade utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. Annars finns risk för ökad personalbrist.

Obligatorisk språkförskola

Nämnden delar utredningens ambition att tidigt identifiera barn som behöver stöd i sin svenska språkutveckling och att säkerställa att dessa barn får tillgång till effektiva insatser. Tidiga språkstödjande åtgärder är viktiga både för barnets fortsatta lärande och för möjligheten att nå skolans mål.

Nämnden anser att förslaget om en kombination av ökad närvaro, språkbedömning och riktade språkstärkande insatser är en bra modell. På så sätt kan stödet kopplas tydligare till barns faktiska behov och förskolans ordinarie verksamhet.

Nämnden efterfrågar ett fortsatt utredningsarbete kring genomförandet och finansieringen av förslaget.

Ökad närvaro och fler barn i förskolan

Utredningen gör bedömningen att det bör vidtas åtgärder för att öka barns närvaro i förskolan. Utredningen föreslår därför att den allmänna avgiftsfria förskolan utökas från 15 timmar per vecka till 25 timmar per vecka från och med det året barnet fyller tre år, där syftet är att fler barn ska få regelbunden tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och deras språkutvecklande miljöer. Nämnden har ingen invändning mot förslaget att utöka tiden för den allmänna avgiftsfria förskolan från 15 timmar till 25 timmar.

Utredningen föreslår också att kommunen ska kunna tilldela ett barn en förskoleplats även om vårdnadshavare inte själv ansökt om plats. Vårdnadshavare ska kunna tacka nej till platsen. Nämnden anser att det är positivt att det i utredningen inte föreslås några formella sanktioner mot vårdnadshavare som avstår från förskolan.

Nämnden ställer sig också positiva till utredningens förslag att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska utvärdera och analysera kommunernas skyldighet enligt skollagen att bedriva uppsökande verksamhet och erbjuda plats i förskola för språkutveckling i svenska.

Förskolan är inte en obligatorisk skolform, men närvaron följs upp och utvärderas på lokal nivå. Nämnden bedömer att förslaget om ett system som gör det möjligt att följa upp närvaron i förskolan på nationell nivå däremot inte gynnar det närvarofrämjande arbetet med barnen i förskolan.

Förskolans språkuppdrag i ett bredare perspektiv

Nämnden är positiva till att frågor om språkbedömning, ökad närvaro och kommunens möjlighet att tilldela förskoleplats regleras i tydliga rättsliga ramar. Som utredningen också lyfter fram så behöver bedömningar av barns språk innehålla tydlig information, dokumentation, möjlighet till uppföljning och kompetens hos den personal som genomför bedömningarna. Förskolans arbete behöver fortsatt ta hänsyn till flerspråkighet och skapa rikliga språkliga miljöer.

Regler om bemanning och grupper skapar förutsättningar, men kvaliteten avgörs också av hur personalen använder tiden tillsammans med barnen.

Tillsyn

Utredningen behandlar behovet av en mer sammanhållen och effektiv tillsyn av förskolan. Utredningen ser också ett behov av tydligare nationella krav och bättre underlag för att kunna följa hur regler om exempelvis barngrupper, bemanning och språk efterlevs.

Idag ligger mycket ansvar på respektive kommun att vara utrustad med tillräcklig kapacitet och kompetens för att utöva tillsyn över fristående huvudmän. Det kan lätt bli fråga om tolkningar samt att utredningen visar att fristående huvudmän poängterar att det kan ses som ett problem att kommuner utövar tillsyn över de fristående verksamheterna då de verkar inom samma område. Att samla tillsynen hos en myndighet som utövar tillsyn över förskolan, både kommunala och fristående huvudmän, bedömer nämnden skulle öka likvärdigheten och möjligheten att alla barn får den verksamhet de har rätt till.

Finansieringsprincipen

Bildningsnämnden vill särskilt understryka att eventuella nya skyldigheter för kommunerna måste finansieras i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Förslagen i utredningen kan medföra ökade kostnader för personal, lokaler, kompetensutveckling, administration och uppföljning. Utredningen behöver beakta förmågan att genomföra förändringarna likvärdigt i hela landet. Staten bör därför säkerställa att kommunerna kompenseras fullt ut för de ekonomiska konsekvenser som följer av reformerna.

Bildningsnämnden lämnar övriga förslag utan kommentar.

Bildningsförvaltningen

Catharina Lindvall-Scharmer
Förvaltningschef

Jenny Andersson
Enhetschef administration